

**KULLANILAN ENERJİNİN
ÇEŞİDİ ve MİKTARI
TOPLUMSAL GELİŞME İLE
DOĞRUDAN BAĞLANTILIDIR**

Behice BORAN

Sayın başkan, sayın kongre üyeleri ve sayın konuklar.

Görüşlerimi açıklamam için verdiği bu fırsattan dolayı Elektrik Mühendisleri Odasına teşekkürlerimi bildirir ve bu konuşmamda ayrıntılara girmeden bir bakış açısı vermeye çalışacağımı açıklamak isterim. Büyük fizik bilgini Einstein der ki, bilimde sorunların doğru olarak ortaya konulması, vaz edilişi, çözümlerinden daha önemlidir ve daha zordur. Çünkü sorunlar doğru olarak ortaya konmazsa çözümleri de olanaksızlaşır. İşte ben, bu konuşmamda teknik ayrıntılara girmeden sosyolojik bir bakış açısı vermeye çalışacağım. Yani enerji sorununu sosyolojik açıdan kendi inancım ve görüşüme göre doğru olarak ortaya koymaya çalışacağım, ama hemen şunu da belirtiyim ki bu sosyolojik bakış açısı, sorunun sosyolojik olarak ortaya konması, aynı zamanda politik niteliktedir. Çünkü toplumlarda hiç bir sorun yoktur ki son tahlilde politik nitelikte olmasın, son tahlilde o sorunun çözümü iktidar sorununa bağlanmış olmasın. Bugün 3. Dünya ya da az gelişmiş denilen ülkelerin hemen hepsinin başta gelen sorunu kalkınmadır, ve her birisi kendi olanaklarına ve düzeyine göre bu çabanın içindedir. Kalkınmanın ise artık sanayileşme demek olduğu, genellikle kabul edilen bir gerçektir.

Sanayileşmede de enerji sorununun özel bir unsur olduğu, temel bir sorun olduğu, üzerinde uzun boylu durulmayı gerektirecek kadar açık bir gerçektir. Yalnız gelişmekte, sanayileşmekte olan ülkeler için değil, gelişmiş olan ülkelerde

de enerji sorunu temel bir sorundur. Son yılların bir petrol krizi dolayısıyla nasıl bir enerji buhranına düştüklerini ve nasıl ekonomilerinin alt üst olmaya doğru yöneldiğini batının gelişmiş kapitalist ülkelerinde gördük.

Enerji kaynakları tükense, enerji üretimi dursa, elbetteki bütün üretim ve ulaşım sistemi çöker, ve bununla beraber tüm toplumsal sistem çöker. Yalnız kısaca şuna işaret etmek isterim ki enerji sorununun böyle bir hayati önem kazanması insan toplumlarında çok yeni bir olgudur. Binlerce yıl insan toplumlarında enerji bir sorun olmamıştır. Enerjinin böyle bir sorun haline gelişi 18. yüzyıl sonlarından başlar, buhar enerjisinin teknolojiye kullanılmasıyla. Ancak buhar enerjisine geçilmesiyle ve arkadan elektrik üretiminin kullanılıp geliştirilmesiyle ki üretimde ve teknolojiye büyük bir sıçrama olmuş ve sanayi devrimi denilen olay meydana gelmiştir. Ondan önce binlerce yıl insan toplumlarında organik enerji, yani insan gücü, insanın kendi enerjisi ve yardımcı olarak da hayvan enerjisi kullanılmıştır. Buhara ve enerjiye geçmekle sıçrama olmuş, sanayi devrimi meydana gelmiş, elektriğin kullanılması bunu daha da hızlandırmıştır. Yeni yakıtların bulunmasıyla füzelerin yer çekiminin dışına çıkabilir imkana kavuşturulmasıdır ki fezaya gitme çağını açmıştır. Ve şimdi öyle görünüyor ki, önümüzde nükleer enerji çağı vardır. Nükleer enerjinin kolayca ve ucuzca kullanılabilir bir hale gelmesi hiç şüphesiz üretimde ve teknolojiye büyük gelişmelere yol açacaktır.

Esasen şimdiden gelişmiş ülkelerde bilimsel ve teknolojik devrimden söz edilmektedir. Öyle görünüyor ki, bilimsel ve teknolojik devrim çağının enerjisi de atomik enerji olacaktır. Bu bakımdan diyebiliriz ki, insan toplumlarının genel evrim tablosunda en büyük çağlar arasındaki ayırım noktalarını enerjinin çeşidine göre işaretleyebiliriz.

Tarımın çapa tarımı olmaktan

çıkması, sabanın icadı ve sabana hayvan enerjisinin koşullarıyla büyük tarımsal toplumlar ve medeniyetler meydana gelmiştir. Yine binlerce yıl sonra demin söylediğim gibi organik enerjiden inorganik enerjiye geçilmesiyle de modern sanayi toplumları doğmuştur. Yalnız yine bilimsel açıdan bir yanlış sonuca götürmemek ve öyle bir izlenim vermemek için hemen kısaca belirtiyim ki bu enerji sorunundaki yaptığım tahlil hiç bir zaman teknolojik bir determinizm anlayışını ifade etmez. Yani toplumların evrimini, gelişmesini teknoloji tayin eder. teknoloji içinde de en önemli unsur olarak enerji tayin eder demek istemiyorum.

Toplumsal değişimde karşılıklı etki ve tepki sistemi vardır, enerjinin çeşidinin ve niceliğinin ne olacağını tayin eden de aslında toplumsal düzendir. Örneğin bugün öyle görünüyor ki, modern teknolojinin gelişiminde ve özellikle otomasyonunun uygulanmasında, atom enerjisinin geliştirilmesinde kapitalist sistem daha ziyade köstekleyici, sosyalist sistem ise kolaylaştırıcı bir rol oynuyor.

Bu düzenle enerji arasındaki ilişkiyi, özellikle Türkiye'yi ele alarak incelediğimizde daha iyi görmüş olacağız sanırım. Enerjinin toplumdaki önemi üzerine yaptığım kısa açıklamadan iki önemli sonuç çıkmaktadır. Birincisi kullanılan enerjinin çeşidinin ve miktarının toplumsal gelişme ile doğrudan doğruya bağlantılı olduğudur. Bir ülke hakkında başka hiç bir veri elimizde olmasa, orada kullanılan enerjinin çeşidine ve miktarına bakarak, yalnız ona bakarak, o ülkenin gelişmiş bir ülke mi, geri kalmış bir ülke mi, ne derece gelişmiş bir ülke olduğu hakkında oldukça güvenilir bir fikir elde edebiliriz.

Yani enerji kendi başına toplumsal gelişmenin bir göstergesidir. Örneğin Türkiye hakkında elde başka hiç bir veri olmasa ya da Türkiye hakkında hiç bir şey bilmeyen bir insan enerji durumuna baksa ve görse

ki Türkiye'de üretilen enerjinin 1/3'ü odun ve tezekten elde edilmektedir; ödüp ve kömürün 1/3 oranda yer alması olgusundan, Türkiye'nin gelişmemiş, geri kalmış bir ülke olduğu sonucuna varabilir. Enerji konusunda elektrik enerjisi ön sırada yer almaktadır. Elektrik enerjisi özellikle önemlidir, çünkü diğer enerji biçimlerinden üretimde ancak elektriğe dönüştürülerek yararlanılabılır.

Ayrıca elektriğin başka önemi haberleşme (komünikasyon) sisteminde çok önemli bir rol oynamasıdır. Haberleşme sisteminin ise modern toplumdaki önemi yine üzerinde çok fazla durulmayacak kadar açıktır. Ancak ulaşım ve haberleşme sistemlerinin gelişmesiyle ki toplumlar birbirinden kopuk ve içine kapalı birimler olmaktan çıkmış, parçaları ve birimleri birbirine organik bağlarla bağlı bütünler haline gelmişlerdir. Modern toplumların varlığını haberleşme sistemlerinin ve onların gelişmesinin dışında düşünemeye olanak yoktur.

Elektriğin köyler yani kırsal bölgelerin kalkınması yönünden önemi son derece büyüktür, bildiğiniz gibi az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin sosyalizme geçişlerinde köylerin elektrifikasyonu temel koşul olarak önerilmektedir. Elektrifikasyon, köyleri kendi içine kapalı, durgun birimler olmaktan çıkarıp dünyaya açılan, hareketliliğe kavuşan birimler, topluluklar haline getirmektedir. Bu biraz önce kısaca açıkladığım gibi sosyal gelişme açısından son derece önemlidir. Teknoloji ve elektrik, tarım endüstrisinin gelişmesinde, tarım ürünlerinin depolanmasında, korunmasında, işlenmesinde büyük önem taşımaktadır. Bunun için kırsal bölgelerin kalkınması ve sosyal açıdan da gelişmesi elektrifikasyon sorunu halledilmeden düşünülemez. Aynı zamanda şehirlerle köyler arasındaki büyük uçurum, büyük çelişki de mutlaka köylerin elektrifikasyonunu şart koşar. Yalnız enerji çeşidine ve kul-

lanımına bakarak bir ülkenin gelişme derecesi hakkında karar verilebilir demiştim. Bu açıdan Türkiye'ye baktığımız zaman dört Mühendis Odasının hazırladığı ortak raporda verilen rakkamlar Türkiye'nin hazin durumunu ortaya koymaktadır.

Raporda belirtildiğine göre su potansiyeli açısından Türkiye Avrupa'da 3. sırayı aldığı halde, elektrik üretiminde bu büyük su potansiyelinden ancak % 4 oranında faydalanmaktadır. Bu çok hazin bir durumdur. Yine kişi başına düşen elektrik tüketim miktarlarına baktığımızda aynı hazin durumla karşılaşmaktayız. 1972 yılı için kişi başına elektrik tüketiminde dünya ortalaması 1700 kilovat saat olduğu halde, aynı yıl için bu rakam Türkiye'de 302 kilovat saattir.

Kaldı ki dünya ortalaması elektrik üretim ve tüketiminde gelişmiş ülkelerin erişmiş olduğu düzeyi yeteri derecede göstermemektedir, çünkü bu bir ortalamadır. Ancak gelişmiş ülkelere baktığımızda elektrik tüketiminin kişi başına 8 bin küsur kilovat saate kadar yükseldiğini görüyoruz. Enerji konusunda yaptığımız kısa tahlilden çıkan diğer bir önemli sonuç, kullanılan enerji çeşidinin ve miktarının toplumsal düzenle olan bağlılığıdır.

Bu bağlılığın üzerinde önemle durmak gerekiyor, çünkü sorunun sözünü ettiğim doğru açıdan görülüp doğru konması özellikle bu bağlılığın iyi anlaşılmasına bağlıdır. Türkiye'de elektrik enerjisi üretiminin ve kullanımının bu kadar düşük olması Türkiye'nin az gelişmiş bir ülke olmasının, az gelişmişliğin bizatihi kendisinin zorunlu bir sonucu değildir. Bunun altını özellikle çizerek belirtmek isterim. Yani şöyle düşünmek yanlıştır : Türkiye bir takım tarihi nedenlerle geri kalmıştır, ama şimdi gelişmektedir, geliştikçe bu sorun da çözülecektir ve bu düzen içinde Türkiye de bir gün gelişmiş ülkeler düzeyine eri-

şecektir. Böyle bir düşünüş yanlıştır. Çünkü Türkiye'nin enerji durumunda ve genellikle sanayileşme durumundaki geri kalmışlığı doğrudan doğruya Türkiye'nin içinde bulunduğu düzene bağlıdır ve o düzenin zorunlu bir sonucudur.

Türkiye'de Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana 52 yıl geçmiştir. Eğer Türkiye kapitalist yoldan kalkınmada direnmeseydi, sosyalizmi hedef alan bir kalkınma yoluna girmiş olsaydı, bu 52 senede az gelişmişlik çoktan arkada bırakılmış ve Türkiye bugün dünyanın gelişmiş ülkeleri arasında yer almış olurdu. Fakat bunun yapılabilmesi için Türkiye'nin dünya emperyalist-kapitalist ilişkileri ağı dışına çıkması gerekirdi. Halbuki Türkiye bu ağın dışına çıkmamıştır. "İstiklal-i tam" sloganıyla bir kurtuluş savaşı verilmiş; kurtuluş savaşından sonra, iktisaden bağımsız olmadıkça siyasi ve askeri bağımsızlığın da perçinlenemeyeceği, korunamayacağı belirtilmiş, ama ne yazık ki Türkiye bu gerekli ve temel iktisadi bağımsızlığı elde edememiştir. Kurtuluş savaşı sonrasındaki egemen sınıf, zayıf ama gelişmekte olan burjuvazi ve onun müttefiki toprak ağaları sınıfı, ülkeyi yine dünya emperyalist-kapitalist ağı içinde tutmuşlar ve Türkiye'yi kapitalist yoldan geliştirme, kalkındırma yolunda direnmişlerdir.

Elbetteki bu sınıflardan başka türlü hareket etmeleri beklenemezdi. Sınıf çıkarları gereği kendilerini egemen sınıf yapan düzenin devamından yana olacaklardı. 0 günlerde ise Türkiye'nin işçi ve emekçi kitleleri, diğer demokratik güçleri iktidarı alabilecek, hatta iktidarı büyük ölçüde etkileyebilecek bir güçte, bir durumda değillerdi. Türkiye burjuvazisi içte kendisinin ekonomik ve politik zaafının, güçsüzlüğünün bilincinde olmuştur ve içteki bu zayıflığını güçsüzlüğünü kapatmak için bilerek isteyerek dış emperyalist kapitalist dünya ile bütünleşme, ona adanma yolunu seçmiştir. Burada politik bir tercih kullanmıştır.

Bizim burjuvazi, sanayi burjuvazisi, milli pazarı, iç pazarı kendi gücüyle geliştirememiş, bunu yabancı sermayeye karşı koruyamamış bu durumda kârını artırabilmek için yabancı sermaye ile işbirliği yoluna gitmiştir. Bu bağlantıyı ve bu siyasal tercihi iyi anlamak gerekir. Bu dış dünya, emperyalist-kapitalist dünya ile perçinleşmeye doğru gitmek, özellikle 1930'ların sonundan itibaren başlamıştır. 0 yıllarda ilk olarak Fransa ve İngiltere ile bir ticaret ve bir borç anlaşması yapılmıştır. İkinci Dünya Savaşı yıllarında emperyalist-kapitalist dünya ile ilişkiler daha güçlendirilmiş, Savaş'tan sonra 1947'de Truman doktrini ve Marshall yardımının ilanını üzerine Amerika'dan alınan askeri ve iktisadi yardımlarla dış kapitalist dünya ile perçinleşme bütütün güçlenmiştir. Onun ardından 1950'lerde içte Petrol Kanunu ve Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu çıkarılmıştır. Nato'ya girilmiş, üsler verilmiş, ikili anlaşmalarla Amerikalılara ve Nato personeline imtiyazlar tanınmış, Cento'ya, ardından AET'ye ve nihayet son zamanlarda Uluslararası Enerji Ajansı'na girilmiştir. Bütün bunlar egemen sınıf burjuvazinin ve iktidarlarının bu geri dışa bağımlı kapitalizmi ve kendi iktidarlarını sürdürmek yolunda aldıkları politik kararların ve tercihlerin bir sonucudur. Bu tercihler değiştirilmedikçe Türkiye'nin ne sanayileşme sorunları ne de buna bağlı olarak enerji sorunu nihai, geçerli, kalıcı bir çözüme kavuşturulabilir.

Bu bağımlılık enerji alanında kendisini nasıl gösteriyor. Çeşitli yönlerden gösteriyor. Az önce rapordan verdiğim rakkamlara göre Türkiye Avrupa'da su potansiyeli yönünden 3. sırada geliyor, ama enerji üretiminde bu potansiyelden ancak % 4 oranında yararlanıyor. Enerji açığı ise termik santraller inşası ile kapatılmak isteniyor.

Tabii burada hemen bir gerekçe ortaya sürülebilir. Denebilir ki (ve deniliyor ki) barajların

inşası çok masraflı ve büyük yatırımları gerektiren bir iş- tir, inşası uzun zaman almakta- dır, halbuki enerji darlığı öy- le acil bir hale gelmiştir ki bu açığı biran evvel kapatmak için termik santraller kurulma- sına gerek vardır. Bu gerekçe- de bir doğruluk payı var. Ama termik santraller sorununu yal- nız bu gerekçeyle açıklama ola- nağı yok.

Bir kere Türkiye'nin barajlar politikası ve uygulaması ge- rekli çapta değildir ve gerek- li hızda uygulanmamaktadır. He- pinizin bildiği gibi geçmişte inşa edilmiş ve halen inşa edil- mekte olan barajlar hep vak- tinde tamamlanamamış, büyük za- man gecikmeleriyle ancak tamam- lanabilmiştir. Ayrıca, bu ba- rajlarla ilgili programlar gerek- li çapta ve kapsamda değı- ldir. Enerji açığı eğer termik santral lar la kapatılacaksa o zaman şu soru ortaya çıkmakta- dır: Termik santral olarak neden linyit kaynaklarını kulla- nan değil de fuel-oil kullanan santraller tercih edilmektedir? Türkiye'nin önemli linyit ya- takları vardır, bu sorun yani termik santrallerde fuel-oil yerine linyit kömürünün kulla- nılması sorunu, (ben bu işler- de uzman olmadığım halde bası- nı izleyerek görüyorum) yıllar- dır basında tartışılmakta, tek- nik örgütler tarafından ileri sürül- mekte, iktidar uyarılmakta- dır; ama yine de termik san- trallerde fuel-oil kullanılması tercih edilmektedir. Öyle ki yine raporda verilen rakamlar- a göre 1963'de petrol ürünle- rine dayanan elektrik üretimi % 7,6 iken, 1973'de bu oran % 51'e yükselmiş; bu derece hızlı bir artış var. Binaenaleyh termik santraller konusunda, fuel-oil ve diğer petrol ürün- lerinin kullanılması konusunda, petrol tekelinin etkisini görmemek mümkün değildir.

Dış dünyanın, dış finansman kaynaklarının enerji konusun- da nasıl bağımlılık yarattıkları verilen kredilerde öne sürü- len şartlarda görülebilir. Örneğin, yıllarca önce Çukurova Barajının yapımında, hatırımda yanlış kalmadıysa, dışardan 30 milyon dolarlık bir kredi bu-

lunmuştu. Ancak krediyi veren kaynak Çukurovanın bir özel sektör eliyle işletilmesi şartını ileri sürdü. Bu tabii bi- zim doğrudan doğruya ekonomik ve iç politikamıza bir müdahaleydi.

Bağımlılık yaratan konulardan birisi (ve en önemlisi) teknoloji transferi sorunudur. Tür- kiye'de 44 baraj kurulmuştur, bu büyük barajların hepsinin projeleri dış yabancı şirketle- re yaptırılmış, inşaat proje- lerinin uygulanması yabancı uzmanlar tarafından denetlen- miştir; inşaatların da kendisi fiilen yabancı şirketler tara- fından yapılmıştır. Bu 44 uygu- lamadan sonra bugün 45. bir ba- raj yapılacak olsa yine aynı yöntem uygulanacaktır; proje- ler yine yabancı firmalara yap- tırılacak, denetimler yine ya- bancı uzmanlar tarafından ya- pılacak, inşaat yine yabancı firmalar tarafından yapılacaktır. Halbuki gönül ister ki (e- ğer düzen böyle olmasaydı, dü- zen başka türlü olsaydı bu müm- kündü) bu 44 tane barajın inşaa- tı süreci içinde biz bu baraj inşaatı teknolojisini kendimiz öğrenelim, özümleyelim ve gide- rek kendi teknik gücümüzle bu barajları yapabilir hale gele- lim. Teknoloji transferi bir ölçüde kaçınılmazdı. Çünkü bu modern teknolojiyi biz oturup yeniden keşfedecek, oluştura- cak değiliz. Dışardan alacağız ve dışardan öğreneceğiz; evet ama bu ilk kademelerde böyle olmalıdır, giderek o teknoloji- yi kendimiz özümlemeler, kendimiz üretir, sadece olduğu gibi ü- retir değil, o teknolojiyi da- ha ileri çizgilere doğru gelişt- tirir hale gelmemiz şarttır. Bu yapılmamakta, bu yüzden tek- nolojik bağımlılık artan bir ölçüde devam etmektedir.

Nükleer santraller konusunda da durum aynıdır. Türkiye'de uranyum yatakları olduğu söy- lenmektedir. Ama uranyumu işle- yebilecek, ondan atomik enerji üretebilecek durumda değiliz. Bu durumdan dolayıdır ki rapor haklı olarak şu cümleyi kulla- nıyor: "Nükleer santraller, şalteri dışarda birimler ola- caktır". Evet bugün böyle ola- caktır. Böyle olması böyle sür- rüp gitmesini gerektirmez. Bu-

rada teknolojiyi öğrenme, üret- me ve geliştirme sorunu yine ortaya çıkmaktadır. Nükleer santraller bugün için Türkiye' de lüks sayılabilir. Su potan- siyelimizden ancak % 4 yarar- landığımız bir durumdayız po- tansiyeli geliştirmeye çabala- mak ve linyit kaynaklarımızı daha iyi kullanmak yerine, nü- kleer santraller kurmaya çalış- mak bir lüks sayılabilir bugün için.

Bugün nükleer santrallerin ya- pımı ve işletimi, teknoloji transferi ve teknolojik bağım- lılık yüzünden, Türkiye'nin elek- trik enerjisi alanında dışa da- ha da bağımlı olması sonucunu doğurabilir. Ama bundan dolayı nükleer santraller sorununu bir kenara bırakamayız. Konuşmamın başında da dediğim gibi önümüz- deki çağ öyle gözüküyor ki nü- kleer enerji çağdır, biz eğer her zaman kullanılan meşhur de- yimiyle "çağdaş uygarlığa" ula- şmak istiyorsak mutlaka tek- nolojinin ve enerji üretiminin en ileri, en gelişmiş biçimle- rini, yöntemlerini öğrenmek ve dediğim gibi yalnız öğrenip tek- rarlamak ve üretmek değil, bun- ları daha ileriye doğru da ge- liştirmek durumundayız ve böy- le bir zorunlulukla karşı kar- şıyız. Şunu da belirtebiliriz ki bugün Türkiye'de teknoloji üretebilecek ve daha ileri çiz- gilere doğru geliştirebilecek kadrolar şimdiden vardır. Bu kadrolarla işe başlayarak daha da ileriye gitmemiz elbette mümkündür.

Verilen rakamlara göre Türkiye' deki teknik eleman sayısı 150 bin dolayında. Ama bu 150 bin teknik elemanın % 45 kadarı ü- retimden uzak, masa başı bürok- ratik işlerde kullanılmaktadır. Demek ki burada da bir düzen sorunu var. Teknik eleman kay- naklarımız var, ancak bu kay- naklar gerektiği ve ülkeye ya- rarlı olacak biçimde kullanıl- mıyor. Neden kullanılmıyor? bu- günkü düzen ve onun politikası kullanırmıyor da ondan.

Uluslararası Enerji Ajansına da değinmek istiyorum. Fransa ve İskandinav ülkeleri ajansa katılmadı. Ajans 16 gelişmiş kapitalist ülkeden oluşuyor. Bu ajansın tüzüğüne baktığımız-

da Türkiye'nin durumunun ne olacağını kestirmek kolaylaşıyor.

Oda başkanı Enerji Ajansı üzerine ayrıntılı bilgi verdi, onun için üzerinde fazla durmayacağım. Yalnız ben de bir daha altını çizmek için tekrarlıyayım, enerji üretimi, tüketimi hakkında bilgi vermek zorunluluğu var. Enerji arz ve talebi konusunda tekellerle bağlantı kurmak fikri var. En önemli hükmü bir ambargo ya da petrol darlığı durumunda ajansa üye devletlerin eldeki petrollerini, petrol stoklarını kendi aralarında paylaşması zorunluluğu var. Bu 16 ülkenin toplam 153 oyu var. Bu 153 oy içinde Türkiye'nin sadece A oyu var. Bu yüzden 153 oy içinde 4 oya sahip olan Türkiye'nin bu gelişmiş emperyalist ülkeler arasında kendi çıkarlarını, kendi yararını koruyabilmesi savunabilmesi olanağı yoktur. Bu enerji ajansına girmek o kadar yanlıştır ki, bugünkü iktidarın uygulamak istediği politika ile bile ters düşmektedir. Türkiye dışardan petrol ithali sorunu ile karşı karşıyadır. Türkiye bu sorunu özellikle petrol üreten Arap ülkelerinden din kardeşliği temasını da işleyerek ve mümkünse ucuza çözmeye çalışmaktadır. Halbuki enerji ajansında olan Türkiye bir petrol darlığı ya da ambargosu sırasında elindeki stokları diğer ülkelerle, Amerika, Almanya, İngiltere, Hollanda vb. ile paylaşma durumuna girecektir. Bu durumda olan Türkiye'ye acaba petrol üreten Arap ülkeleri petrol vermeye, hele ucuz fiyattan vermeye ne derecede razı olurlar. Demek ki Enerji Ajansına girmekle Türkiye doğrudan doğruya petrol üreten Arap ülkelerini karşısına almıştır. Yalnız bununla da kalmakta, tüm 3. dünyanın antiemperyalist

ilerici güçlerini ve devletlerini de karşısına almaktadır. Çünkü Enerji Ajansı, gelişmiş emperyalist-kapitalist ülkelerin petrol üreticisi az gelişmiş ülkelere karşı kendi çıkarlarını savunmak üzere kurmuş oldukları bir örgüttür. Türkiye bu gelişmiş emperyalist-kapitalist ülkeler arasında yer alamaz. Türkiye onlarla eylem birliği-

ne girmekle 3. dünyanın antiemperyalist ilerici ülkelerini de karşısına almaktadır, onlara ters düşmektedir. Halbuki Türkiye'nin hem toplumsal nesnel durumu hem de Türkiye'nin kendi çıkarları bu ülkeleri karşısına almak değil bilakis onların arasında, onların safında yer almasını gerektiriyor.

Türkiye'nin geri bir kapitalist düzende oluşu iktidarların iç politikasına da yansımakta ve bu yansımaya enerji politikasında da görülmektedir. Elektrik enerjisinin dağılımına baktığımızda görüyoruz ki çok büyük bir bölümü üretimde kullanılmakta, halkın ihtiyaçları, yani ısınma ve aydınlatma için olan kısım çok küçük kalmaktadır. Raporla verilen rakamlara göre üretilecek elektrik enerjisinin büyük bir bölümünü özel sektör sanayi tüketmektedir. Buna bir de kamu sektörü sanayinin kullandığı enerji ilave edilirse ısınma ve aydınlatma için kullanılan elektrik enerjisinin % 20 veya daha az oranda olduğu görülmektedir.

Üretilen elektrik enerjisinin büyük bölümünün özel sektör tarafından kullanılışı da iktidarların ve onların dayandığı burjuvazinin özel sektörcü politikasının bir ifadesidir. Öte yandan çok kullanana indirimli tarife uygulanmaktadır. Elbetteki sanayi kuruluşları en çok tüketen birimlerdir, binaenaleyh çok tüketene indirimli politika tarifi de özellikle özel sektör sanayiini kollamakta ve onun işine yaramaktadır. Ayrıca, köylerin elektrifikasyonu konusunda köylerden tesise iştirak bedeli alınması, iktidarların politikasında köy elektrifikasyonunun, kırsal bölgelerin elektrikleştirilmesinin ne kadar ikinci planda tutulduğunu ve yeterince önemsenmediğini gösteriyor.

Son olarak enerji raporunda belirtilen, önerilen tedbirler üzerinde kısaca durmak istiyorum. Bu önerilerin tedbirlerin her birini ayrı ayrı ele alacak değilim. Tümünü bunlar önemli, yararlı önerilerdir. Yalnız ben bir nokta üzerinde, yine sorunun doğru konması, doğru anlaşılması için önemli olan bir nokta üzerinde durmak istiyorum. Bu önerilen tedbirler ve poli-

tikalar elbette devletten beklenmektedir. Ama unutulmamalı ki sınıflı toplumlarda devlet cihazı toplum yapısından, sınıfsal yapıdan soyutlanamaz. Binaenaleyh devletin sınıfsal yapı ile olan ilişkisini iyi tahlil etmeden devlet şunu yap-sın,, bunu yap-sın diye istemek ve yapmasını beklemek biraz boş bir hayal olur. İktidarlar, dışa bağımlı geri bir kapitalizmin egemen sınıfı burjuvazinin çıkarlarını kollar. Ve şimdiki kadar da kollaya gelmişlerdir. Binaenaleyh devletten bir takım şeyler beklerken, devletin, devlet cihazının, iktidarların bu niteliğini gözden kaçırmamak gerekir. Ülke yararına ve büyük halk kitlelerinden yana bir enerji politikası bekliyorsak mutlak surette iktidara baskı yapar ve iktidarı bu yönde etkiler duruma gelmezliyoruz.

İşçi ve emekçi kitleler, tüm demokratik ilerici güçler, iktidarı bu önerilen tedbirlerin, politikaların uygulamasını gerçekleştirme yolunda etkilemeli, iktidarları o yönde itelemelidirler. Önerilen tedbirler ve politikalar, ancak bu etkileme ve iteleme başarılı olduğu, güçlü olduğu zaman uygulanabilir, o da yine tam olmaz. Tam uygulanabilmesi için, tam ölçüde ülke yararına, halk kitleleri yararına enerji politikasının ve diğer politikaların uygulanması için, işçi ve emekçi kitlelerin ve tüm demokratik ilerici güçlerin giderek iktidarı etkiler onun üzerinde baskı yapabilir duruma gelmeleri ve sonunda da iktidarı almaları gerekir.

Mühendisler ve mimarlar kitleleri hem aydın bir kitle olarak, hem de teknik bir kitle olarak bu alanda önemli rol oynamaya aday bir kitledir. Şimdiden bu kitlelerin ve örgütlerin bu yönde çalıştıklarını, bu yönde gayret gösterdiklerini görmek gerçekten sevindiricidir. Bu çalışmalarınıza; yani iktidarı halktan yana, çalışandan yana, gelişmeden yana etkileme, demokratik baskılarınızı gösterme çabalarınıza devam edeceğinize yürekle inanıyor ve bu inançla kongrenize basınlar diliyorum.